

MARKUS

16

De opstanding van Jezus en de omstreden
slotverzen van Markus

GELEZEN UIT

Herziene Statenvertaling

BELUISTER OF BEKIJK

versvoorvers.org/markus/16

BELUISTER OF BEKIJK

Inhoud

1	Markus 16:1-8 en het omstreden slot	3 min	4
2	De opstandingsverhalen harmoniseren	2 min	6
3	De vrouwen en de specerijen	3 min	7
4	De steen en de volgorde bij het graf	4 min	8
5	De engel en de afspraak in Galilea	2 min	10
6	De Grote Opdracht in Galilea	3 min	11
7	Drie versies van de Grote Opdracht	2 min	12
8	De verschijning aan vijfhonderd mensen	3 min	14
9	Van Jeruzalem via Galilea naar de Olijfberg	2 min	15
10	Handschriften zonder het lange slot	3 min	16
11	Een verloren oorspronkelijk slot?	2 min	17
12	Bezwaren tegen Markus 16:9-20	4 min	18
13	Weerlegging van de tekstuele bezwaren	5 min	20
14	Vroege getuigen voor het lange slot	4 min	22

15	De korte en middellange slotteksten	3 min	23
16	Waarom het lange slot wordt aanvaard	2 min	25
17	Jezus verschijnt aan Maria Magdalena	2 min	26
18	Jezus en de Emmaüsgangers	3 min	27
19	Het ongeloof van de discipelen	3 min	29
20	Geloof, doop en behoud	3 min	31
21	Tekenen bij de verkondiging	4 min	33
22	Dodelijke drank en de reikwijdte van tekenen	3 min	35
23	Tekenen en de gaven van de Geest	3 min	37
24	De hemelvaart en Gods rechterhand	3 min	38
25	Bevestiging en afsluiting van Markus	2 min	40
	Om verder te lezen		41

1

Markus 16:1-8 en het omstreden slot

Laten we naar het laatste hoofdstuk van het Evangelie naar Markus gaan, hoofdstuk 16. In onze inleiding op het Evangelie naar Markus heb ik al gezegd dat er veel discussie is over hoe lang dit hoofdstuk eigenlijk hoort te zijn. De oudste handschriften van Markus die zijn gevonden, bevatten namelijk maar acht verzen. En als dat alles was wat Markus bevatte, zouden we snel klaar zijn. Maar zoals je in onze Bijbels kunt zien, hebben we twintig verzen. En er zijn andere handschriften met andere slotgedeelten, die weer een andere lengte hebben dan deze. Het slot van het Evangelie naar Markus is daarom zeer omstreden. We zullen daarover spreken, zoals ik ook al deed toen we aan het begin van Markus de inleiding behandelden. Ik heb toen gesproken over de argumenten voor en tegen de kortere slotgedeelten en het langere slot, enzovoort. Maar dat is inmiddels vele weken geleden. Daarom denk ik dat ik die dingen opnieuw zal doornemen wanneer we bij vers 9 komen.

Maar laten we eerst kijken naar de eerste acht verzen. Die staan in alle handschriften en daarover bestaat geen discussie.

En toen de sabbat voorbijgegaan was, hadden Maria Magdalena, Maria, de moeder van Jakobus, en Salome specerijen gekocht om Hem te gaan zalven. En heel vroeg op de eerste dag van de week kwamen zij bij het graf, toen de zon opging. En zij zeiden tegen elkaar: Wie zal voor ons de steen van de ingang van het graf wegrollen? En toen zij opkeken, zagen zij dat de steen weggerold was, want hij was heel groot. En toen zij het graf ingegaan waren, zagen zij aan de rechter zijde een jongeman zitten, gekleed in een wit, lang gewaad, en zij waren ontdaan. Maar hij zei tegen hen: Wees niet ontdaan. U zoekt Jezus de Nazarener, de Gekruisigde. Hij is opgewekt! Hij is hier niet; zie de plaats waar ze Hem gelegd hadden. Maar ga heen, zeg tegen Zijn discipelen, en Petrus, dat Hij u voorgaat naar Galilea; daar zult u Hem zien, zoals Hij u gezegd heeft. En zij gingen haastig naar buiten en vluchtten bij het graf vandaan, want beving en ontsteltenis had hen aangegrepen; en zij zeiden tegen niemand iets, want zij waren bevreesd.

MARKUS 16:1-8

En zo eindigt het boek Markus in onze oudste handschriften. Niet bepaald een duidelijk afgerond einde. En we zullen opnieuw spreken over enkele theorieën daarover.

2

De opstandingsverhalen harmoniseren

Maar laten we nu naar deze verzen kijken. De gebeurtenissen op de ochtend van de opstanding uit de vier evangeliën met elkaar in overeenstemming brengen, is het moeilijkste onderdeel van het harmoniseren van de evangeliën. Want natuurlijk zijn er momenten waarop Mattheüs en Lukas, of Mattheüs en Markus, of Markus en Lukas van elkaar verschillen wanneer ze hetzelfde verhaal vertellen. Maar in veel gevallen kunnen we zien dat de een het verhaal gewoon beknopt weergeeft, terwijl een ander meer bijzonderheden geeft, meer aanwezige mensen noemt, enzovoort. En in bepaalde opzichten geldt dat ook wanneer we de verslagen uit de evangeliën over de opstanding die we hier lezen, met elkaar in overeenstemming brengen.

Maar het probleem is dat de verslagen over de opstanding een van de weinige dingen vormen die alle vier de evangeliën daadwerkelijk vermelden. De kruisiging en opstanding van Jezus zijn vanzelfsprekend een centraal onderwerp in alle vier de evangeliën. Het enige andere wat in alle vier de evangeliën voorkomt, is de spijziging van de vijfduizend. Interessant genoeg wordt al het andere uit het leven van Jezus in slechts één, twee of drie van de evangeliën vermeld.

Maar we hebben vier evangeliën die ons vertellen over de opstanding van Jezus en over de gebeurtenissen die daarop volgden. En helaas geven ze ons lang niet genoeg informatie om te weten hoe alle gebeurtenissen chronologisch in elkaar passen. Sterker nog, sceptici die niet in de Bijbel geloven, hebben op internet een uitdaging geplaatst. Ze dagen iedereen uit om aan de hand van alle vier de evangeliën een chronologische lijst te geven van de gebeurtenissen op de ochtend van de opstanding. Volgens mij is dat wel degelijk mogelijk, en ik geloof dat ik het in het verleden ook heb gedaan, maar niet online. Ik ga het nu echter niet allemaal behandelen. Het kost namelijk veel tijd om alle vier de evangeliën te bekijken en te proberen uit te leggen waarom ik denk dat de gebeurtenissen in een bepaalde volgorde plaatsvonden.

3

De vrouwen en de specerijen

Maar dit hebben we wel: alle vier de evangeliën zijn het erover eens dat de eerste mensen die op zondagochtend bij het graf kwamen, vrouwen waren. Johannes noemt alleen Maria Magdalena, maar zij maakt ook deel uit van deze groep. En alle vier de evangeliën vermelden dat Maria Magdalena naar het graf kwam. Mattheüs, Markus en Lukas noemen ook andere vrouwen.

We hebben in Markus 15, vers 40, een lijst met vrouwen gezien die toekeken toen Jezus werd gekruisigd. De namen die werden genoemd, waren Maria Magdalena, Maria, de moeder van Jakobus de Mindere en Joses, en Salome. Dat zijn dezelfde vrouwen die hier worden genoemd. In het Evangelie naar Johannes wordt echter minstens één andere vrouw genoemd die daar bij het kruis aanwezig was, namelijk Maria, de moeder van Jezus.

Of zij op zondagochtend ook bij het graf was, weten we niet. We weten niet of zij bij deze vrouwen was. Maar Maria, de moeder van Jezus, was bij het kruis eveneens bij de vrouwen. En dat betekent dat de lijst niet volledig is. We hebben eenvoudigweg een groep vrouwen, en in alle lijsten neemt Maria Magdalena onder hen een prominente plaats in.

En er staat dat ze specerijen hadden gekocht, en dat deden ze toen de sabbat voorbij was. Bedenk dat Jezus op een vrijdagmiddag werd gekruisigd. Ook daarover bestaat discussie. Sommige mensen denken dat het op een woensdag of een donderdag was. Ik zal niet op de argumenten daarvoor ingaan, want eerlijk gezegd denk ik niet dat ze erg belangrijk zijn. Daarmee bedoel ik dat ik niet denk dat het erg belangrijk is op welke dag Hij werd gekruisigd. Maar verschillende mensen raken meer of minder enthousiast over de ene alternatieve theorie of de andere. Ik geloof dat de Bijbel tamelijk duidelijk is dat Hij op de dag vóór de sabbat werd gekruisigd. Wat niet helemaal duidelijk is, is of dat de gewone, wekelijkse sabbat op zaterdag was, of dat het een bijzondere sabbat was, zoals die aan het begin van een Paschafeest kon vallen.

Maar waar het hier om gaat, is dat Zijn lichaam, toen de sabbat aanbrak, snel was begraven. Ze begroeven Hem op vrijdagavond, of welke avond het ook was, zodat Zijn lichaam tijdens de sabbat niet nog aan het kruis zou hangen.

Toen de sabbat voorbij was, en dat was op zondagochtend, de eerste dag van de week, konden ze Zijn lichaam dus naar behoren zalven, want Hij was haastig begraven. En waarschijnlijk hadden ze ook niet alle benodigde specerijen bij de hand voordat de sabbat voorbij was. Ze moesten die kopen. Dus vrij vroeg in de ochtend vonden ze een paar winkels die open waren en kochten ze specerijen. Er staat nadrukkelijk niet dat ze die meebrachten, maar dat ze die kochten. Dat geeft dus nadrukkelijk aan dat ze die die ochtend kochten en meenamen om het lichaam van Jezus op de juiste manier te zalven.

4

De steen en de volgorde bij het graf

En er staat dat ze heel vroeg in de ochtend, op de eerste dag van de week, bij het graf kwamen toen de zon was opgegaan. Ze vroegen zich af hoe ze de steen moesten verplaatsen, en ik weet niet goed hoe het kwam dat ze daar niet eerder aan hadden gedacht. Misschien dachten ze dat ze op of vlak bij die plek wel iemand konden vinden om hen te helpen de steen te verplaatsen. Het was een erg grote steen, en het is niet waarschijnlijk dat drie of vier vrouwen hem zelf konden verplaatsen.

Bovendien was het graf door de Romeinse autoriteiten verzegeld, maar dat wisten ze misschien niet. Het verzegelen van het graf was naar het schijnt iets wat pas achteraf werd bedacht. Want toen Jezus begraven was, maakten de Joden zich zorgen dat iemand misschien zou komen om te proberen het lichaam te stelen. Daarom gingen ze naar Pilatus en kregen ze toestemming om het graf te verzegelen en er een wacht bij te plaatsen. De vrouwen die hadden gezien dat Jezus werd begraven, waren misschien vóór die gebeurtenis weggegaan en wisten mogelijk niet eens dat het graf verzegeld was. Het enige wat ze wisten, was dat er een steen lag die verplaatst moest worden. Dus overlegden ze met elkaar: nou, hoe krijgen we die steen verplaatst? Wie gaat dat voor ons doen?

Maar toen keken ze op, denk ik, en zagen ze in de verte, terwijl ze dichterbij kwamen, dat de steen inderdaad verplaatst was. Nu wisten ze niet wat ze daarvan moesten denken. Ze hielden er eigenlijk geen rekening mee dat Jezus uit de dood was opgestaan. Dat kwam niet bij hen op.

Alle vrouwen behalve Maria Magdalena kwamen eerder bij het graf aan dan Maria. Ze zag dat het graf open was en nam op dat moment aan dat iemand het lichaam had gestolen. Ze rende terug en vertelde het aan Petrus en Johannes. Dat lezen we in het Evangelie naar Johannes. Ze liep niet helemaal door tot bij het graf. Vanuit de verte zag ze dat het graf open was. Ze dacht dat iemand ermee had geknoeid. Ze rende weg om het Petrus en Johannes te vertellen, terwijl de andere vrouwen bij het graf van de engel te horen kregen wat er gebeurd was.

Maria kreeg dus geen informatie. Ze ging gewoon naar Petrus en Johannes en zei: iemand heeft het lichaam van Jezus meegenomen. We weten niet waar ze het naartoe hebben gebracht. Petrus en Johannes sprongen op en renden naar het graf, met Maria achter hen aan. Blijkbaar liep ze een flink eind achter. Ze legt die afstand, weet je, een paar keer heen en weer af.

Petrus en Johannes komen daar aan. Johannes komt als eerste bij het graf, maar blijft buiten het graf staan. Petrus komt achter hem aan en rent het graf in, en daarna deed Johannes dat ook. Ze zagen geen engel. Maar ze zagen wel dat het graf leeg was en ze zagen daar de grafdoeken van Jezus liggen. Blijkbaar beseften ze dat Hij niet gestolen was, omdat de grafdoeken van het lichaam waren verwijderd. Zelfs de doek die om Zijn hoofd gewikkeld was geweest, was apart opgevouwen en daar netjes neergelegd. Grafrovers zouden gewoon het hele lichaam, dat helemaal ingewikkeld was, hebben meegenomen. Ze zouden het niet hebben uitgetkleed en, weet je, naakt hebben meegenomen. En dus staat er dat Johannes op dat moment geloofde.

Toen gingen Petrus en Johannes weg. En Maria, die een eind achter hen aan was gekomen, kwam uiteindelijk voor het eerst bij het graf aan. Ze had het samen met de andere vrouwen vanuit de verte gezien en was teruggegaan om het hun te vertellen. Toen kwamen Petrus en Johannes daar aan voordat zij terug was. Daarna vertrokken zij, en toen kwam zij daar aan. En zij kreeg Jezus als eerste te zien.

Daarna verscheen Jezus aan de vrouwen toen zij onderweg waren. Zo kunnen de Evangelieën volgens mij met elkaar in overeenstemming worden gebracht. Het is wat lastig. Zoals ik al zei, is het ingewikkeld. Daarom zullen we hier zo veel mogelijk gewoon met Markus werken.

5

De engel en de afspraak in Galilea

Toen ze op dit punt zagen dat de steen was weggerold, maakte Maria Magdalena zich volgens het Evangelie van Johannes van hen los en ging ze het Petrus en Johannes vertellen. Maar de andere vrouwen gingen naar het graf. Daar zagen ze aan de rechterkant een jongeman zitten, gekleed in een lang wit gewaad, en ze schrokken. Maar hij zei tegen hen:

wees niet bang. Jullie zoeken Jezus van Nazareth, die gekruisigd is. Hij is opgestaan. Hij is hier niet. Kijk, dit is de plek waar ze Hem hadden neergelegd.

Ze zagen Jezus dus niet. Ze zagen alleen de plaats en kregen antwoord van een engel. Nu staat er dat het een jongeman was. Dat is een heel gebruikelijke manier waarop de Bijbel over engelen spreekt wanneer ze aan mensen verschijnen. Er staat altijd een man, of twee mannen, of iets dergelijks. Eén van de Evangelieën zegt zelfs dat het een engel was. Markus zegt dat het een jonge man was. Eén evangelie zegt dat het twee mannen waren. Eén evangelie zegt dat het twee engelen waren. Alle vier de evangelieën vertellen het dus een beetje anders. Natuurlijk waren er twee engelen, die soms mannen worden genoemd, en soms wordt er maar één genoemd, degene die deze boodschap bracht. Ze begrijpen nu dus dat Jezus vóór hen uit naar Galilea gaat.

In vers 7 staat:

ga Zijn discipelen en Petrus vertellen dat Hij voor jullie uit naar Galilea gaat. Daar zullen jullie Hem zien, zoals Hij tegen jullie heeft gezegd.

En dus gingen ze snel naar buiten en vluchtten bij het graf vandaan, want ze beefden en waren buiten zichzelf van verbazing. En ze zeiden tegen niemand iets, want ze waren bang. Dat wil zeggen, terwijl ze wegrenden, zeiden ze tegen niemand iets.

Uiteindelijk zijn ze blijkbaar wel naar de discipelen gegaan en hebben ze het hun verteld, zoals hun was opgedragen. Maar intussen waren Petrus en Johannes al bij het graf geweest vanwege het bericht van Maria Magdalena. En diezelfde avond verscheen Jezus aan de apostelen in de bovenzaal, terwijl Thomas er niet bij was. En acht dagen later verscheen Hij opnieuw aan hen.

6

De Grote Opdracht in Galilea

Het interessante hier is nu dat er staat: ga de discipelen vertellen dat Ik hen in Galilea zal ontmoeten. En toch zijn ze in Jeruzalem, en Jezus ontmoet hen die avond in Jeruzalem in de bovenzaal. Sterker nog, Hij doet dat een week later, acht dagen later, opnieuw. Ze zijn nog steeds in Jeruzalem. Dus hoe zit dit? Ga hun vertellen dat Ik hen in Galilea zal ontmoeten. Welnu, zoals ik het begrijp, betekent „de discipelen” in dit geval niet alleen de apostelen. Ik geloof dat Jezus met alle discipelen, samen met de apostelen, had afgesproken om Hem op een bepaalde berg in Galilea te ontmoeten. Daarover lezen we in Mattheüs 28.

Want in Mattheüs 28, vers 16, staat:

En de elf discipelen zijn naar Galilea gegaan, naar de berg waar Jezus hen ontboden had. En toen zij Hem zagen, aanbaden zij Hem, maar sommigen twijfelden. En Jezus kwam naar hen toe, sprak met hen en zei: Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde. Ga dan heen, onderwijs al de volken, hen dopend in de Naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest, hun lerend alles wat Ik u geboden heb, in acht te nemen. En zie, Ik ben met u al de dagen, tot de voleinding van de wereld. Amen.

MATTHEÛS 28:16-20

Jezus gaf deze boodschap dus op een berg in Galilea. We noemen dit vaak de Grote Opdracht, en terecht. Het is de Grote Opdracht, hoewel Markus in hoofdstuk 16, in de omstreden verzen, nog een andere Grote Opdracht heeft, waar Hij zegt:

En Hij zei tegen hen: Ga heen in heel de wereld, predik het Evangelie aan alle schepselen.

MARKUS 16:15

En die opdracht kan in Jeruzalem zijn gegeven. En we weten dat Lucas, in het boek Handelingen, vertelt dat Jezus vanaf een berg in Judea, de Olijfberg, ten hemel voer, vlak nadat Hij een andere vorm van de Grote Opdracht had gegeven:

maar u zult de kracht van de Heilige Geest ontvangen, Die over u komen zal; en u zult Mijn getuigen zijn, zowel in Jeruzalem als in heel Judea en Samaria en tot aan het uiterste van de aarde.

HANDELINGEN 1:8

dat staat in Handelingen 1:8, en:

jullie zullen mijn getuigen zijn in Jeruzalem, Judea en Samaria, en tot aan de uiteinden van de aarde.

7

Drie versies van de Grote Opdracht

We hebben dus drie verschillende versies van de Grote Opdracht. Ze zijn niet met elkaar in strijd. Naar mijn mening werden ze bij drie verschillende gelegenheden en zelfs op verschillende plaatsen gegeven. Want uit Markus 16 lijkt naar voren te komen, zoals we uiteindelijk bij onze behandeling van de latere verzen van Markus zullen zien, dat Jezus aan hen verscheen in de bovenzaal. En we zullen deze verzen alvast lezen, hoewel we de geldigheid ervan nog moeten bespreken.

Maar in Markus 16:14 staat:

Later is Hij geopenbaard aan de elf, terwijl zij aanlagen, en Hij verweet hun hun ongeloof en hardheid van hart, omdat zij hen niet geloofd hadden die Hem gezien hadden nadat Hij opgewekt was.

MARKUS 16:14

Dit is dus duidelijk de eerste keer dat ze Hem zagen. Uit de andere evangeliën weten we dat dit op de avond van de opstandingszondag was. Jezus verscheen die avond aan hen, en hier bestraft Hij hen omdat ze de anderen, die Hem eerder hadden gezien, niet hadden geloofd. De vrouwen hadden Hem daadwerkelijk gezien.

En Hij zei tegen hen:

En Hij zei tegen hen: Ga heen in heel de wereld, predik het Evangelie aan alle schepselen. Wie geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden, maar wie niet geloofd zal hebben, zal veroemd worden.

MARKUS 16:15-16

Dit is dus de versie van Markus, en het lijkt erop dat dit in de bovenzaal plaatsvindt, op de zondagavond van de opstanding. De versie van Mattheüs vindt echter plaats op een heuvel in Galilea, waar Hij met Zijn discipelen had afgesproken. Naar mijn mening vertelt Mattheüs ons over de afspraak die daar werd nagekomen, de afspraak waarover de engelen tegen de vrouwen hadden gezegd dat ze de discipelen moesten vertellen dat ze Hem in Galilea moesten ontmoeten.

8

De verschijning aan vijfhonderd mensen

Dat zou niet de eerste keer zijn dat ze Hem zouden zien, want in Galilea had Jezus tijdens Zijn bediening het grootste aantal volgelingen. En Paulus vertelt ons in 1 Korinthe 15 dat Christus na Zijn opstanding onder andere één keer aan vijfhonderd mensen tegelijk verscheen.

Dit staat in 1 Korinthe 15, vers 6:

Daarna is Hij verschenen aan meer dan vijfhonderd broeders tegelijk, van wie de meesten nu nog in leven zijn, maar sommigen ook zijn ontslapen.

1 KORINTHE 15:6

Wanneer was dat nu? Geen van de evangeliën vertelt ons over een verschijning aan vijfhonderd mensen tegelijk. Ik wil je er echter op wijzen dat 1 Korinthe werd geschreven voordat welk evangelie dan ook werd geschreven. Als we hier in 1 Korinthe 15 kijken naar de verslagen van Paulus, vormen die de vroegste schriftelijke lijst van verschijningen na de opstanding die we hebben, omdat de evangeliën later dan 1 Korinthe werden geschreven.

En wat zegt hij in 1 Korinthe 15? In vers 5 staat:

en dat Hij verschenen is aan Kefas, daarna aan de twaalf.

1 KORINTHE 15:5

Dat zou op de opstandingszondag zijn geweest. Daar lijkt Markus naar te verwijzen. Daarna verscheen Hij aan meer dan vijfhonderd broeders tegelijk. Ik ben van mening dat dit in Galilea was. Ik denk niet dat Hij vijfhonderd broeders in Judea had. Jezus had daar maar heel weinig van Zijn bediening verricht. En zelfs op de dag van Pinksteren waren er in Judea maar honderdtwintig discipelen aanwezig. Hij had een vrij kleine aanhang in Judea, maar in Galilea volgden Hem op een bepaald moment duizenden mensen. En we weten dat Hij hen op een vooraf afgesproken plek

ontmoette, op een berg in Galilea, waar Hij de versie van de Grote Opdracht gaf die Mattheüs vermeldt. Ik ben van mening dat dit waarschijnlijk het moment was waarop er vijfhonderd aanwezig waren. Het waren waarschijnlijk veel Galileeërs voor wie Hij wonderen en dergelijke had gedaan en die Zijn discipelen waren.

En toen de engel tegen de vrouw zei:

Maar ga heen, zeg tegen Zijn discipelen, en Petrus, dat Hij u voorgaat naar Galilea; daar zult u Hem zien, zoals Hij u gezegd heeft.

MARKUS 16:7

denk ik dat het over deze grote bijeenkomst ging. De vrouwen moesten het nieuws verspreiden onder alle mensen in Galilea, en ook onder de apostelen die op dat moment in Judea waren, dat er een samenkomst zou plaatsvinden op die aangewezen plek op die berg in Galilea. En daarom geloof ik dat daar een groot aantal mensen aanwezig was, want het was afgesproken. Het was een vooraf afgesproken ontmoeting van Jezus met een groot aantal discipelen. Dat geloof ik dus.

9

Van Jeruzalem via Galilea naar de Olijfberg

En hoewel Jezus aan de twaalf zou verschijnen, of aan de elf, en Hij inderdaad een paar keer aan hen zou verschijnen voordat Hij naar Galilea ging, en Hij diezelfde dag ook aan de twee op de weg naar Emmaüs zou verschijnen, zouden de volgelingen in Galilea toch de gelegenheid krijgen Hem te ontmoeten voordat Hij ten hemel voer. Hij ontmoet de discipelen dus in Galilea, zoals Mattheüs vermeldt. Maar daarna kwam Hij weer naar beneden, naar de Olijfberg, om vanuit Judea ten hemel te varen, ten aanschouwen van Zijn discipelen. En dat staat natuurlijk opgetekend in Handelingen 1.

We zien Jezus dus direct na Zijn opstanding in Jeruzalem verschijnen aan Zijn discipelen en aan enkele anderen, de vrouwen en dergelijke. Daarna zien we waarschijnlijk een ontmoeting met een grote groep op een berg in Galilea. En

vervolgens is Hij vóór Zijn hemelvaart weer terug in Judea. Wanneer Hij ten hemel vaart, bevindt Hij Zich op de Olijfberg, en daar spreekt Hij deze laatste woorden uit.

Op alle drie die plaatsen geeft Hij iets wat wij een Grote Opdracht noemen, een soort opdracht aan de discipelen om te evangeliseren of discipelen te maken. Zowel in Markus als in Mattheüs noemt Hij de noodzaak om hen te dopen. In Markus zegt Hij dat het evangelie aan hen gepredikt moet worden. In Mattheüs spreekt Hij erover hun te leren alles in acht te nemen en discipelen te maken. In Handelingen 1 noemt Hij eenvoudig dat zij, bekrachtigd door de Heilige Geest, onder alle volken getuigenis moeten afleggen. Dit zijn dus de verschillende dingen die Jezus, naar ik geloof, op verschillende plaatsen en bij verschillende gelegenheden heeft gezegd, zoals blijkt wanneer de evangeliën met elkaar in overeenstemming worden gebracht.

10

Handschriften zonder het lange slot

Maar om terug te keren naar het Evangelie van Markus: we hebben zojuist tot en met vers 8 gelezen. Dat is natuurlijk het laatste vers in de oudste handschriften. Wat zijn die oudste handschriften nu? Wel, dat zijn de handschriften die de Codex Sinaiticus en de Codex Vaticanus worden genoemd. De meeste geleerden beschouwen deze handschriften als de beste handschriften van het Nieuwe Testament die we hebben. Dat ze de beste worden genoemd, heeft voor een groot deel te maken met het feit dat ze oud zijn. Ze dateren uit het begin van de vierde eeuw, dat wil zeggen uit het begin van de jaren driehonderd. Dat is ongeveer het vroegste wat we hebben aan volledige handschriften van het Nieuwe Testament.

Er zijn wel enkele fragmenten die ouder zijn. Zo is er een fragment van het Evangelie van Johannes dat van rond 120 na Christus dateert. Maar dit zijn behoorlijk oude handschriften. Onthoud: het begin van de vierde eeuw. Dat is belangrijk om te onthouden wanneer we dit overwegen. En die twee handschriften bevatten na vers 8 geen enkel vers meer. Dat geldt ook voor enkele andere vroege handschriften, naast de Griekse handschriften. Er zijn enkele vroege Latijnse handschriften waarin deze verzen ook ontbreken. En sommige vroege Syrische, Armeense en Georgische handschriften bevatten ze niet.

Er zijn dus de twee oudste Griekse handschriften, en daarnaast verscheidene vertalingen of versies die al vroeg uit het Grieks zijn vertaald, waarin ze niet voorkomen. Bovendien waren sommige vroege kerkvaders er niet mee bekend. Origenes en Clemens van Alexandrië leefden bijvoorbeeld in de derde eeuw, de jaren tweehonderd na Christus. Clemens ongeveer in het midden van de derde eeuw en Origenes laat in de derde eeuw. En zij lijken niet bekend te zijn geweest met deze verzen aan het einde van Markus, na vers 8. Dat betekent dat de handschriften die zij hadden, deze verzen niet moeten hebben bevat.

Wel, dat is logisch. Zij bevonden zich in Alexandrië in Egypte, en de Codex Vaticanus en de Codex Sinaiticus behoren tot wat wij de Alexandrijnse tekst noemen. Ze zijn van Alexandrijnse oorsprong. Het zijn dus kennelijk versies van het Nieuwe Testament zoals Origenes en Clemens van Alexandrië die hadden en gebruikten. En die twee kerkvaders lijken dus niet bekend te zijn geweest met deze verzen aan het einde.

Eusebius, die eveneens in Alexandrië was, en Hiëronymus zeiden allebei dat de verzen ontbraken in de meeste handschriften waarover zij destijds beschikten. Ze kenden deze verzen wel, maar zij leefden in de vierde eeuw: Eusebius in Alexandrië en Hiëronymus in Rome, geloof ik. En ze kenden deze verzen dus, maar ze zeiden dat ze in de meeste Griekse handschriften die zij hadden, niet voorkwamen.

11

Een verloren oorspronkelijk slot?

Om die reden, en om verscheidene andere redenen, denken veel mensen dat het Evangelie van Markus de verzen 9 tot en met 20, zoals wij die hebben, niet bevat, of niet zou moeten bevatten, omdat ze in oude handschriften ontbreken. Toch zouden de meesten het erover eens zijn dat het nogal onnatuurlijk is om het Evangelie bij vers 8 te laten eindigen.

Om te beginnen is er een aankondiging door een engel dat Jezus uit de dood is opgestaan, maar er zijn geen verschijningen van de opgestane Jezus. En als Markus mensen ervan wilde overtuigen dat Jezus uit de dood was opgestaan, dan kon hij beter niet alleen een jonge man bij het graf hebben zitten die de vrouwen vertelde dat Jezus

was opgestaan. Je zou dat tenslotte voor allerlei mogelijkheden open kunnen laten. Het lichaam zou gestolen kunnen zijn, en daar was dan een jonge man die geen engel was, die de vrouwen vertelde dat Jezus was opgestaan, en zij waren lichtgelovig genoeg om hem te geloven. En dus, ik bedoel, dat zou een vreemde manier zijn om te eindigen: niemand behalve de vrouwen weet iets over het lege graf, en zij hebben Jezus niet eens gezien.

Dus bijna alle geleerden geloven dat er na vers 8 nog een ander soort einde van Markus was, ook al verwerpen velen van hen de verzen 9 tot en met 20 zoals wij die hebben. Maar dat einde is verloren gegaan. Bedenk dat de oudste handschriften die wij hebben, uit de vierde eeuw, niet de oudste zijn die ooit hebben bestaan. Er waren handschriften uit de eerste, tweede en derde eeuw die verloren zijn gegaan — wij zijn ze kwijtgeraakt. En de handschriften uit de vierde eeuw zijn blijkbaar het laatste deel van Markus kwijtgeraakt.

12

Bezwaren tegen Markus 16:9-20

Welnu, er zijn redenen waarom veel geleerden niet denken dat de verzen 9 tot en met 20, die wij hier hebben, het oorspronkelijke einde waren. Hoewel zij opperen dat er waarschijnlijk wel een oorspronkelijk einde was dat nu verloren is gegaan, omdat vers 8 een vreemde plaats is om het evangelie te beëindigen. Zij staan om een aantal redenen vaak argwanend tegenover deze verzen. Een daarvan is dat zij zeggen dat het woordgebruik in deze verzen niet kenmerkend is voor Markus. Dat wil zeggen, het is wat zij niet-Marcaans woordgebruik noemen, niet-Marcaans. Niet, niet zoals het woordgebruik van Markus.

Wat bedoelen zij? Wel, de Griekse tekst van de verzen 9 tot en met 20 telt 183 woorden. Er zijn 183 woorden. Daarvan komen er 53 nergens anders in Markus voor. Dat wil zeggen dat bijna een derde van de woorden in de verzen 9 tot en met 20 nergens anders in het geschrift van Markus voorkomt. Ze zijn uniek voor dat gedeelte. En daarom worden ze beschouwd als niet-Marcaans, dus niet door Markus geschreven: ze

behoren niet tot het woordgebruik dat Markus normaal gesproken zou hanteren. Sterker nog, 21 van de woorden in het lange einde komen helemaal nergens anders in het Nieuwe Testament voor. Er staan dus enkele ongebruikelijke woorden in.

Nog een reden om vers 9 niet te aanvaarden als het juiste vers na vers 8, is volgens hen dat de overgang van vers 8 naar vers 9 grammaticaal onbeholpen is. Want het onderwerp van de zin in vers 8 is 'zij', wat naar de vrouwen verwijst. Maar het onderwerp van vers 9 ontbreekt. In sommige Engelse vertalingen wordt het aangevulde woord 'he' cursief weergegeven. Dat woord staat niet in het Grieks. De HSV vult hier 'Jezus' in. Vers 9 heeft geen uitdrukkelijk genoemd onderwerp, maar het is duidelijk dat het verzwegen onderwerp Jezus is. Er staat:

En toen Jezus opgestaan was, 's morgens vroeg op de eerste dag van de week, verscheen Hij eerst aan Maria Magdalena, uit wie Hij zeven demonen uitgedreven had.

MARKUS 16:9

En zij zeggen: als er 'toen Hij' staat, zou dat een vreemde overgang zijn, want de vrouwen zijn de personen die het laatst zijn genoemd. Maar aan de andere kant, omdat het woord 'he' er niet in staat, kan er oorspronkelijk 'Jezus' hebben gestaan, wat een vloeiende overgang zou zijn geweest. En dus is het echt moeilijk om precies te weten wat er oorspronkelijk stond.

Ook wijzen zij op de manier waarop Maria Magdalena in vers 9 wordt beschreven. Kijk eens hoe zij wordt beschreven. In vers 9 staat:

Hij verscheen als eerste aan Maria Magdalena, uit wie Hij zeven demonen had verdreven. Nu wordt verteld dat Hij zeven demonen uit haar had uitgedreven, alsof zij hier voor het eerst aan ons wordt voorgesteld. En toch werd zij in vers 1 genoemd, zonder die hele beschrijving. Zij werd genoemd in vers 1 en natuurlijk eerder, in hoofdstuk 15, vers 40, zonder zo'n uitvoerige introductie. En zij zeggen dat het voor Markus niet normaal zou zijn om, nadat hij eerder nogal terloops over Maria Magdalena had gesproken, het gevoel te hebben dat hij haar in vers 9 zo uitvoerig moet voorstellen. Dus zeggen zij dat het niet waarschijnlijk is dat Markus dat heeft geschreven.

13

Weerlegging van de tekstuele bezwaren

De voornaamste kwesties zijn dus de volgende. Onze oudste Griekse handschriften en verscheidene andere bevatten niets na vers 8, hoewel de meeste geleerden denken dat daar ooit iets stond wat verloren is gegaan. Maar de meesten van hen denken niet dat de verzen 9 tot en met 20 het oorspronkelijke einde waren. Maar zoals ik al aangaf, hun reden om dat te zeggen — zij hebben drie wezenlijke redenen om de verzen 9 tot en met 20 als het oorspronkelijke einde te verwerpen.

Ten eerste is er de grammaticale overgang tussen de verzen 8 en 9. Maar in andere delen van het evangelie van Markus zijn er plaatsen waar zo'n overgang tussen voornaamwoorden voorkomt, en het is niet per se iets wat helemaal niet bij Markus past. Ik bedoel, als dat het enige bezwaar was, zou het geen afdoende bezwaar zijn.

Zo is ook de tamelijk uitvoerige beschrijving van Maria Magdalena in vers 9, vergeleken met de eenvoudige beschrijving van haar in vers 1, niet noodzakelijk een argument tegen het idee dat Markus beide heeft geschreven. Want degene die vers 9 schreef, zou Maria's naam in vers 1 hebben gezien en zou daarom hebben geweten dat zij al was voorgesteld. Dat hij in vers 9 aanvullende informatie over haar geeft, is niet zo verrassend, omdat daar wordt gezegd dat Hij het eerst aan haar verscheen. En zij wordt daar natuurlijk genoemd als iemand aan wie Hij een enorme weldaad had bewezen door eerder demonen uit haar uit te drijven. Het is waar, hij had het kunnen noemen toen hij haar voor het eerst introduceerde. Maar degene die dat schreef, of dat nu Markus of iemand anders was, zou op de hoogte zijn van de eerdere vermelding van haar in vers 1. En dus moet de vermelding van de zeven demonen hoe dan ook weloverwogen zijn geweest, of het nu Marcus was of iemand anders. En het kan net zo goed Marcus zijn geweest als ieder ander. Maar het enige wat een schijnbaar bezwaar blijft tegen de gedachte dat Marcus vers 9 tot en met 20 heeft geschreven, lijkt de woordenschat te zijn. Nogmaals, het zijn 183 woorden, waarvan er 53 nergens anders in Marcus voorkomen. Maar vergelijk dat eens met ander soortgelijk Bijbels materiaal. In de rest van Marcus, waarvan iedereen gelooft dat hij die geschreven heeft, staan 102 woorden die uniek zijn. Dat wil zeggen: ze komen nergens anders in Marcus voor. 102

woorden worden in heel Marcus maar één keer gebruikt. Dus als er in het lange slot nog eens 53 van zulke woorden staan, zou dat niet zo verbazingwekkend zijn. Hij gebruikt al heel wat woorden die maar één keer in zijn evangelie voorkomen.

En hier volgen enkele vergelijkingen met zowel Lukas als Mattheüs. Aan het begin van Lukas staan twaalf verzen, Lukas 1, vers 1 tot en met 12, die in het Grieks twintig woorden bevatten die nergens anders in het Nieuwe Testament voorkomen. Ze komen uiteraard nergens anders in Lukas voor, want Lukas maakt deel uit van het Nieuwe Testament. Maar ze komen nergens anders in het Nieuwe Testament voor. In twaalf verzen, hetzelfde aantal verzen als in het lange slot van Marcus, staan twintig unieke woorden die nergens anders in het Nieuwe Testament voorkomen. En dat verschilt alleen in omvang van het lange slot van Marcus en van de statistieken daarvan. Maar het is niet— het is niet ongehoord dat in een kort verhalend gedeelte andere woorden worden gebruikt, afhankelijk van de context en het onderwerp.

Mattheüs heeft in zijn evangelie 137 unieke woorden die nergens anders in het Nieuwe Testament voorkomen. 137 woorden in Mattheüs. In Lukas zijn het 312 unieke woorden in het evangelie van Lukas, die nergens anders in zijn evangelie of ergens anders in het Nieuwe Testament voorkomen. 312. En Johannes heeft er 114. Met andere woorden, het is niet zo vreemd dat er in een passage een woord voorkomt dat nergens anders voorkomt. Het evangelie van Lukas heeft maar 24 hoofdstukken, maar het bevat 312 woorden die slechts één keer voorkomen. En daarom is het echt moeilijk om op grond van zo'n overweging over de woordenschat echte beslissingen te nemen.

Op grond van soortgelijke overwegingen over de woordenschat hadden geleerden besloten dat Paulus 1 en 2 Timotheüs en Titus, de pastorale brieven, niet geschreven had, omdat hij daarin woordenschat gebruikt die niet in zijn andere brieven voorkomt. Nou en? Weet je, hij schrijft op een later moment in zijn leven en schrijft over andere onderwerpen. Het is niet— het is een soort pseudowetenschappelijke manier om te bepalen of iemand iets werkelijk geschreven heeft of niet. Want alle schrijvers gebruiken in hun geschriften een bepaald aantal unieke woorden die ze maar één keer gebruiken. En je kunt niet precies kwantificeren wat op enig moment een normaal aantal is om te gebruiken.

14

Vroege getuigen voor het lange slot

De belangrijkste redenen om Marcus 16, vers 9 tot en met 20, te verwerpen zijn dus niet werkelijk erg overtuigend. Daarom moet de mogelijkheid dat Marcus 16, vers 9 tot en met 20, authentiek is, in overweging worden genomen. En er is reden om dat te doen. Ten eerste staan deze verzen in de Syrische Pesjitta, een vertaling van het Griekse Nieuwe Testament in het Aramees of Syrisch. En die vertaling is ergens tussen de tweede en het einde van de vierde eeuw gemaakt. Met andere woorden, de Pesjitta zou ouder kunnen zijn dan onze oudste Griekse handschriften. De Pesjitta is ergens tussen de tweede en de late vierde eeuw vertaald. Nu stammen de Griekse handschriften waarin dit gedeelte ontbreekt uit het begin van de vierde eeuw, dus de Pesjitta zou heel gemakkelijk ouder kunnen zijn dan die handschriften.

Ze staan ook in de Oudlatijnse vertaling, die ouder is dan de Vulgaat en dateert van 150 tot 170 na Christus, gemakkelijk anderhalve eeuw vóór onze vroegste Griekse handschriften waarin het gedeelte ontbreekt. Maar de Oudlatijnse vertaling bevat ze daadwerkelijk, en dat geldt ook voor de Gotische vertaling uit 350 na Christus. Die bevatten allemaal het lange slot. Wat ik zeg, is dat dit allemaal verschillende handschriften zijn waarin het wel staat en die uit dezelfde tijd stammen als, of ouder zijn dan, de oudste Griekse handschriften. Dus de Syrische, de Oudlatijnse en de Gotische Bijbels, die allemaal ongeveer even oud of ouder waren dan de oudste Griekse handschriften, bevatten allemaal deze verzen alsof ze deel uitmaken van het origineel.

Bovendien citeren kerkvaders uit deze verzen alsof ze oorspronkelijk zijn, en dat lang voordat deze Griekse handschriften ontstonden. Irenaeus bijvoorbeeld, van wie iedereen het erover eens is dat hij in 170 na Christus schreef, citeert uit deze verzen in het lange slot van Marcus. Ook schreef rond hetzelfde jaar een man die Tatianus heette een evangeliënharmonie. Het was de eerste harmonie van de vier evangeliën die ooit geschreven werd, en hij noemde die het Diatessaron. Het is een heel beroemd werk en het bestaat nog in zijn geheel. En toen daarin het evangelie van Marcus werd gebruikt, werd het lange slot gebruikt. Nu, dat was in 170 na Christus. Dat is veel eerder dan onze oudste Griekse handschriften waarin het ontbreekt.

We hebben dus kerkvaders die dat lange slot citeren en gebruiken als een deel van Marcus, minstens 150 jaar voordat deze oudste, eh, handschriften ontstonden. En wat dat natuurlijk betekent, is dat Irenaeus en Tatianus nog oudere handschriften hadden dan de handschriften die tot in onze tijd bewaard zijn gebleven, en de handschriften die zij hadden, bevatten het lange slot. Zij leefden bovendien in de tweede eeuw. In de derde eeuw verwijst Tertullianus in zijn geschriften naar Marcus 16, vers 19. Dat was in 215 na Christus. Tertullianus, 215— dat is bijna twee eeuwen vóór— nee, sorry, bijna één eeuw vóór onze oudste Griekse handschriften. En dan Hippolytus, een kerkvader, in 235, nog steeds bijna honderd jaar vóór de oudste Griekse handschriften. Hippolytus citeert tweemaal uit Marcus 16, vers 18 tot en met 19. Deze verzen in het lange slot waren dus bekend bij minstens vier van de kerkvaders in de tweede en derde eeuw. Maar de Vaticanus en de Sinaiticus, waarin ze ontbreken, dateren uit de vierde eeuw. Het is dus duidelijk dat deze kerkvaders eerdere versies van Markus hadden dan de versies waarover wij beschikken. En de versies die zij hadden, bevatten deze verzen blijkbaar wel. Dat is een behoorlijk goede reden om ze als geldig te beschouwen.

15

De korte en middellange slotteksten

Nu ga ik verder vanuit de aanname dat ze geldig zijn. We zullen die verzen dus als een deel van het Evangelie van Markus beschouwen. Maar ik wilde er ook op wijzen dat er in enkele handschriften nog twee andere slotteksten van Markus worden aangetroffen. Na vers 8 is er namelijk ten minste één handschrift waarin dit korte slot van Markus staat. Na vers 8 staat er:

Zij brachten alles wat hun opgedragen was kort aan Petrus en zijn metgezellen over. Daarna zond Jezus Zelf door hen van het oosten tot het westen de heilige en onvergankelijke boodschap van het eeuwige behoud uit. Amen.

HET KORTE SLOT VAN MARKUS

Blijkbaar vond iemand, die de tekst waarschijnlijk maar tot en met vers 8 had, dat geen passend slot. Dus daarin rennen de vrouwen niet alleen verbijsterd weg, maar vertellen ze het uiteindelijk aan Petrus. Daarna verschijnt Jezus aan hen en zendt Hij hen uit. Dat slot is niet erg goed betuigd, maar het komt wel voor onder de handschriften.

En er is één handschrift met een middellang slot, korter dan ons lange slot en langer dan het korte slot. Dit is slechts in één oud handschrift gevonden. Het voegt deze verzen na vers 14 toe. Eerst loopt het door tot vers 14, waar staat — vers 14 zegt:

Later is Hij geopenbaard aan de elf, terwijl zij aanlagen, en Hij verweet hun hun ongeloof en hardheid van hart, omdat zij hen niet geloofd hadden die Hem gezien hadden nadat Hij opgewekt was.

MARKUS 16:14

Dan voegt dat andere slot hieraan toe:

en ze verontschuldigten zich en zeiden: deze tijd van wetteloosheid en ongeloof staat onder de macht van satan. Hij verhindert dat Gods waarheid en kracht de kwade geesten overwinnen. Laat daarom nu Uw rechtvaardigheid zien.

Dit zeiden ze tegen Christus, en Christus antwoordde hun:

de tijd waarin satan macht heeft, is voorbij, maar binnenkort zullen er nog andere vreselijke dingen gebeuren. En ik ben overgeleverd aan de dood voor de mensen die gezondigd hebben, zodat ze kunnen terugkeren naar de waarheid en niet meer zondigen, en zodat ze de geestelijke, onvergankelijke en rechtvaardige heerlijkheid in de hemel kunnen erven.

Einde citaat. Nu is het duidelijk dat iemand enthousiast werd en die verzen schreef, maar niet wist hoe hij moest schrijven zoals Jezus of de apostelen spraken. Ik bedoel, het ligt niet alleen aan de woordkeus. Het is bloemrijke, bloemrijke taal die totaal niet lijkt op de manier waarop de discipelen of Jezus in ook maar één van de Evangeliën spraken.

En dan is er ook nog het feit dat dit slot werd geschreven nadat iemand had besloten dat waar mensen heen gaan, en waar het evangelie over gaat, is dat mensen naar de hemel kunnen gaan. Dat vind je beslist niet onderwezen in ook maar één van de verkondigingen van het evangelie in de Bijbel. Maar al snel werd dat wel in de kerk onderwezen. En dat is — er staat:

zodat ze de geestelijke, onvergankelijke en rechtvaardige heerlijkheid in de hemel kunnen erven.

Alsof dat de laatste woorden van Jezus zouden zijn? Ik denk het niet.

16

Waarom het lange slot wordt aanvaard

Hoe dan ook, we hebben dus zoiets als vier verschillende mogelijkheden. We hebben de mogelijkheid om Markus bij vers 8 te laten eindigen. Dan hebben we de mogelijkheid om na vers 8 een klein stukje toe te voegen, waarin de vrouwen het aan Petrus vertellen en Jezus hen vervolgens uitzendt. Dan heb je de mogelijkheid om na vers 14 de verzen toe te voegen die ik zojuist heb voorgelezen. En daarnaast hebben we de mogelijkheid van het slot zoals dat hier in onze Bijbel staat, met twaalf verzen na vers 8.

Nu gelooft bijna niemand dat vers 8 het oorspronkelijke slot is. Er moet dus een ander slot zijn geweest, waarvan velen geloven dat het nu verloren is gegaan. Als we naar de beschikbare slotteksten kijken, klinkt het lange slot het meest als de rest van de Bijbel. Ik bedoel, het past wel. Er kunnen enkele woorden in staan die Markus meestal niet gebruikt, maar het is niet zo dwaas als de twee andere kunstmatige slotteksten die mensen hebben bedacht.

En het lange slot wordt door zeer vroege handschriften betuigd. Geen Griekse. We hebben geen Griekse handschriften die oud genoeg zijn om het daarin aan te treffen. Maar kerkvaders in de tweede en derde eeuw hadden het in hun Griekse Bijbels. Dus ik wil suggereren dat de verzen authentiek zijn. Niemand weet het zeker.

En trouwens, de vraag of ze wel of niet authentiek zijn, is bijvoorbeeld geen twistpunt tussen vrijzinnigen en conservatieven. Veel conservatieven aanvaarden het lange slot niet, en geen enkele vrijzinnige doet dat. Maar in het commentaar van John MacArthur was ik bijvoorbeeld verrast toen ik ontdekte dat hij het lange slot zonder meer afwees. Hoewel hij zei dat we het niet zeker weten, gaf hij toch commentaar op de verzen van het lange slot. Maar hij zei dat het bewijsmateriaal naar zijn oordeel tegen het lange slot pleitte. Hij voerde echter hetzelfde bewijsmateriaal aan dat we hier hebben besproken, en ik vind dat gewoon niet overtuigend.

Dus ik aanvaard het lange slot. Je kunt het wel of niet aanvaarden, maar wij gaan verder en behandelen het alsof het authentiek is.

17

Jezus verschijnt aan Maria Magdalena

Nu zegt vers 9:

En toen Jezus opgestaan was, 's morgens vroeg op de eerste dag van de week, verscheen Hij eerst aan Maria Magdalena, uit wie Hij zeven demonen uitgedreven had. Die ging heen en berichtte het aan hen die bij Hem geweest waren, die treurden en huilden. En toen die hoorden dat Hij leefde en door haar gezien was, geloofden zij het niet.

MARKUS 16:9-11

Dit zou tot op zekere hoogte behoorlijk goed overeenkomen met het Evangelie van Johannes. Bij Johannes is Maria Magdalena de eerste die Hem na Zijn opstanding ziet, en dat is hier bij Markus ook zo.

En als dit door Markus geschreven is, gaat zij het aan de anderen vertellen. Welnu, het Evangelie van Johannes vertelt ons in hoofdstuk 20 dat Maria naar de discipelen, de apostelen, ging en het hun vertelde. Zij worden hier aangeduid als degenen die bij Hem geweest waren, terwijl ze rouwden en huilden.

Wanneer er nu in vers 11 staat dat ze haar niet geloofden, zou dat kunnen verklaren waarom alleen Petrus en Johannes opsprongen en naar het graf gingen. De andere discipelen geloofden haar niet, dus bleven ze waar ze waren. Petrus en Johannes renden naar het graf. En er wordt ons verteld dat nadat ze het graf gezien hadden, er staat:

Toen ging ook de andere discipel, die het eerst bij het graf gekomen was, naar binnen, en hij zag het en geloofde.

JOHANNES 20:8

Maar blijkbaar geloofden de meesten van hen Maria Magdalena nog steeds niet, zelfs nadat Petrus en Johannes naar het graf waren gegaan.

18

Jezus en de Emmaüsgangers

Vers 12:

En daarna is Hij in een andere gedaante geopenbaard aan twee van hen, terwijl zij wandelden en naar het veld gingen.

MARKUS 16:12

Dat waren natuurlijk de twee mannen op de weg naar Emmaüs. Dit wordt alleen opgetekend in het Evangelie van Lukas, in Lukas 24, en dit was eveneens op de zondag van de opstanding. Deze twee mannen liepen van Jeruzalem naar hun huis in Emmaüs. Dat was, denk ik, ongeveer twee uur lopen. Vanuit Jeruzalem. En ze hadden het bericht van de vrouwen dat Jezus was opgestaan al gehoord, maar ook zij geloofden het niet.

En, en Jezus verscheen aan hen op de weg, maar ze herkenden Hem niet. En Hij liep met hen mee en gaf hun een soort Bijbelstudie uit het Oude Testament. Hij sprak over alle oudtestamentische Schriftgedeelten die vervuld waren. Ze wisten nog steeds niet

dat Hij het was, totdat Hij met hen aan tafel ging. En toen Hij het brood met hen brak, herkenden ze Hem plotseling. En toen verdween Hij uit hun gezicht.

En ze stonden op en renden helemaal terug naar Jeruzalem, dezelfde tocht van twee uur die ze zojuist hadden gemaakt. Ze gingen terug naar Jeruzalem, kwamen daar tegen het vallen van de avond aan en vertelden de apostelen dat Jezus aan hen verschenen was. Maar tegen de tijd dat ze daar aankwamen, was Jezus volgens het Evangelie van Lukas ook aan Petrus verschenen.

Hoe dan ook, dat alles vertelt Lukas over deze twee mannen. Markus noemt het hier in de verzen 12 en 13. Hij verscheen aan hen in een andere gedaante. Dat wil zeggen: ze herkenden Hem niet. Hij zag er niet uit zoals Hij gewoonlijk deed.

Ook zij gingen het aan de anderen berichten; maar zij geloofden ook hen niet.

MARKUS 16:13

Nu is het vreemd dat ze ook hen niet geloofden. Want Lukas vertelt ons dat toen zij aankwamen, toen de twee mannen uit Emmaüs in Jeruzalem aankwamen, hun werd verteld dat Jezus aan Petrus verschenen was. Je zou dus denken dat ze het al geloofden, en toch vertelt Markus ons dat ze ook hen niet geloofden.

Eén ding is zeker: als iemand anders dan Markus dit lange slot geschreven heeft, dan heeft die persoon zich voor de informatie over dit verhaal niet op Lukas gebaseerd. En Lukas is de enige die het vertelt. In Lukas 24 lezen we over de weg naar Emmaüs, de twee mannen daar en het gesprek dat Jezus voerde. En dan staat er in vers 28, dit is Lukas 24:28:

En zij kwamen dicht bij het dorp waar ze naartoe gingen en Hij deed alsof Hij verder zou gaan.

LUKAS 24:28

Nu komt het interessante. Tot op dat punt stemt het volledig overeen met Markus 16, de verzen 12 en 13. Maar dan staat er dus dat ze hen bijeengekomen aantreffen en zeiden:

Die zeiden: De Heere is werkelijk opgewekt en is aan Simon verschenen.

LUKAS 24:34

Dat wil zeggen: aan Petrus. Met andere woorden, toen de twee mannen van de weg naar Emmaüs de discipelen vonden, werden ze door de elf ontvangen met het nieuws dat Jezus was opgestaan en dat Hij aan Petrus verschenen was. En daarna vertelden zij hun verhaal. Maar Markus zegt dat toen ze hun verhaal vertelden, de anderen hen niet geloofden.

19

Het ongeloof van de discipelen

Nu zullen we, denk ik, het volgende moeten aannemen, als we ervan uitgaan dat de verzen van Markus authentiek zijn: zelfs nadat Jezus aan Petrus verschenen was, waren er nog steeds mensen zoals Thomas die het niet geloofden. Bedenk dat Jezus op de avond van de zondag van de opstanding op een bepaald moment aan tien van de apostelen verscheen. Judas was dood en Thomas was ergens anders. De andere tien zagen Jezus allemaal en aten met Hem. En toch geloofde Thomas hen niet toen hij terugkwam en ze het hem vertelden.

Dus deze twee mannen op de weg naar Emmaüs komen terug in Jeruzalem en vertellen hun verhaal voordat Jezus daadwerkelijk aan de tien verscheen. Maar Hij was wel aan Petrus verschenen. Blijkbaar geloofden sommigen van de tien Petrus ook niet, en evenmin de twee mannen op de weg naar Emmaüs. Ze horen een hele reeks berichten. Ze hebben het van Maria Magdalena gehoord, inmiddels hebben ze het van de andere vrouwen gehoord, ze horen het van Petrus en ze horen het van deze twee mannen. En sommigen geloven het nog steeds niet.

En je zou kunnen zeggen dat het ondenkbaar is dat ze het op dat moment nog niet geloofden, nadat ze al deze berichten hadden gehoord, waaronder dat van Petrus. Maar als Thomas nog steeds kon twijfelen nadat alle tien later die avond tegen hem zeiden dat Jezus aan hen verschenen was, dan moet de twijfel bij velen wel heel sterk zijn geweest. Het is duidelijk dat Petrus het op dit punt geloofde en Johannes het geloofde, en de 2 mannen op de weg naar Emmaüs geloofden, en de vrouwen geloofden. Maar blijkbaar waren er op dat moment nog ongeveer 8 of 9 van de discipelen die niet geloofden, en daarom moest Jezus hen berispen. In vers 14, Markus 16:14:

Later is Hij geopenbaard aan de elf, terwijl zij aanlagen, en Hij verweet hun hun ongeloof en hardheid van hart, omdat zij hen niet geloofd hadden die Hem gezien hadden nadat Hij opgewekt was.

MARKUS 16:14

Laten we eens kijken naar de versie van Lukas. Wanneer de 2 mannen uit Emmaüs daar aankomen, vertellen ze hun verhaal in Lukas 24:35, en dan staat er in vers 36:

En toen zij over deze dingen spraken, stond Jezus Zelf in hun midden en zei tegen hen: Vrede zij u.

LUKAS 24:36

Dit is ongetwijfeld waar Markus naar verwijst, dat Hij hen berispte omdat ze niet geloofden.

En Hij zei tegen hen: Waarom bent u in verwarring en waarom komen zulke overwegingen op in uw hart?

LUKAS 24:38

Nu, Markus vertelt ons dat ze aan tafel zaten toen Hij verscheen, dus natuurlijk hadden ze daar eten. Daarom gaven ze Hem een stuk gekookte... geroosterde vis en wat honingraat, en Hij nam het aan en at het in hun bijzijn. En verder lezen we niets over

Zijn berisping aan hen, hoewel Hij wel zegt:

waarom zijn jullie zo ongerust? Waarom twijfelen jullie?

En misschien berispte Hij hen op dat moment ook omdat ze de andere getuigen niet geloofden, al heeft Lukas dat niet opgetekend. Deze gedeelten van Markus hebben dus eigenlijk meer parallellen met de andere evangeliën dan veel van de opstandingsverslagen onderling hebben.

20

Geloof, doop en behoud

En dan vers 15. Blijkbaar spreekt Hij nog steeds op zondagavond, daar in de bovenzaal, met deze mannen. In vers 15 zei Hij tegen hen:

En Hij zei tegen hen: Ga heen in heel de wereld, predik het Evangelie aan alle schepselen.

MARKUS 16:15

Als we aannemen dat dit vers authentiek is, dan heeft dat, samen met de manier waarop het geformuleerd is, veel mensen ertoe gebracht te denken dat de waterdoop noodzakelijk is voor behoud. Het is bijvoorbeeld een van de bewijsteksten van de Kerk van Christus en van andere groepen die leren dat de waterdoop onmisbaar is voor behoud. Het is een behoorlijk goede bewijstekst. Ik bedoel, er staat:

Wie geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden, maar wie niet geloofd zal hebben, zal verdoemd worden.

MARKUS 16:16

En er zijn nog enkele andere teksten die mensen soms gebruiken om dat te bewijzen, maar dit is een van de belangrijkste. Maar Hij stelt natuurlijk degene die gelooft en gedoopt is en behouden zal worden, tegenover degene die niet gelooft en veroordeeld zal worden. Hij zegt dus niet: degene die niet gedoopt is. Het is duidelijk dat overal

waar het evangelie werd gepredikt, ook de doop werd gepredikt. En het idee was dat je behouden wordt... als je behouden wordt, laat je je meteen, ter plekke, dopen. Zo trad je toe tot de gemeenschap van de geredde gemeente.

Nu geloven de meesten van ons dat de Bijbel leert dat je niet door de waterdoop, maar door geloof gerechtvaardigd en van zonde gereinigd wordt, zoals Abraham dat werd, zoals David dat werd en zoals de misdadiger aan het kruis dat werd. Geen van deze mannen is ooit gedoopt, maar ze werden allemaal door geloof gerechtvaardigd. En daarom... en Paulus geeft aan dat Abrahams rechtvaardiging door geloof, en die van David, een model is voor onze rechtvaardiging door geloof. Paulus gebruikt dat voorbeeld van Abraham steeds als het voorbeeld van onze rechtvaardiging door geloof. Onze overtuiging zou dus zijn... de meesten van ons zouden geloven dat het niet de waterdoop is die de zonde afwast en rechtvaardigt.

De vroege gemeente zou echter geen onderscheid hebben gemaakt, totdat ze misschien gingen zitten en het leerstellig probeerden uit te leggen. Maar in wezen liet je je meteen, ter plekke, dopen wanneer je tot geloof kwam. Zo maakte je de overgang van niet-christen naar christen. Als er daarom staat:

wie gelooft en gedoopt wordt, zal worden gered.

Dat vertelt ons niet dat een van beide afzonderlijk, of beide samen, datgene is waardoor iemand behouden wordt. Het betekent in wezen dat allen die geloofden zich inderdaad lieten dopen, en dat allen die geloofden en gedoopt waren, inderdaad behouden waren. Maar wanneer Hij vervolgens zegt wat iemand ervan weerhoudt behouden te worden, zegt Hij:

wie niet gelooft, zal worden veroordeeld.

Hoewel de doop dus buitengewoon nauw verbonden is met geloof en een verplichting voor gelovigen is, lijkt dit vers niet noodzakelijkerwijs te bewijzen dat hij onmisbaar is voor behoud. Maar hij zou wel onmisbaar zijn voor gehoorzaamheid. Hij is onmisbaar voor discipelschap en daarom onmisbaar om christen te zijn, een volgeling van Jezus. En ik ken geen behoud los daarvan.

21

Tekenen bij de verkondiging

Vers 17:

En hen die geloofd zullen hebben, zullen deze tekenen volgen: in Mijn Naam zullen zij demonen uitdrijven; in vreemde talen zullen zij spreken;

MARKUS 16:17

Nu kunnen we van de meeste van deze verschijnselen zien dat ze in het boek Handelingen bevestigd worden. Het spreken in talen vond zeker plaats in Handelingen hoofdstuk 2. Het vond ook plaats in Handelingen hoofdstuk 10 en in Handelingen hoofdstuk 19. We hebben in het boek Handelingen dus ruimschoots bevestiging van mensen die in nieuwe talen spreken. Er staat:

ze zullen demonen verdrijven.

Wel, dat hebben we ook in het boek Handelingen. We hebben Paulus die demonen uitdrijft uit een meisje in Lystra, en bij veel mensen in Efeze dreef Paulus demonen uit. Zelfs door zijn zakdoeken en zijn schorten gingen demonen uit mensen weg. We mogen waarschijnlijk aannemen dat Petrus en Filippus en de anderen die het Evangelie predikten, ook demonen uit mensen dreven. Dat gebeurde dus.

Dus ze zullen demonen uitdrijven en met nieuwe talen spreken. Helemaal aan het eind daarvan staat in vers 18 ook:

slangen zullen zij oppakken; en als zij iets dodelijks zullen drinken, zal het hen beslist niet schaden; op zieken zullen zij de handen leggen en zij zullen gezond worden.

MARKUS 16:18

Welnu, daarvan is beslist veel te vinden in het boek Handelingen: veel genezingen. Maar aan het begin van vers 18 staan nog twee andere dingen in de opsomming. Een daarvan wordt door één gebeurtenis bevestigd, namelijk het opnemen van slangen.

Nu klinkt het opnemen van slangen als het hanteren van slangen, alsof iemand met opzet daadwerkelijk een slang oppakt. In Handelingen 28 hebben we één voorval waarbij Paulus niet van plan is een slang op te pakken, maar hout sprokkelt voor een vuur en door een dodelijke slang in zijn hand wordt gebeten. En de plaatselijke bevolking van Malta, waar hij zich bevindt, ziet dat. Hij heeft zich, weet je, na een schipbreuk zojuist vanuit de oceaan aan land gesleept. Nu sprokkelen ze hout om een vuur te maken en zich te warmen, en wordt hij door deze adder gebeten.

En de plaatselijke bevolking zegt: wauw, deze man moet wel een bijzonder zware misdadiger zijn. Want hoewel hij aan de storm ontsnapt is, laten de goden hem niet in leven. Weet je, de slang heeft hem te pakken gekregen. Maar Paulus schudde de slang gewoon van zich af, het vuur in, ging verder met zijn werk en merkte er helemaal niets van. Er staat dat ze hem bleven aankijken, omdat ze verwachtten dat hij zou opzwellen en sterven. Maar toen dat niet gebeurde, besloten ze dat hij een god was.

Zo zijn heidenen met hun wispelturigheid. Eerst dachten ze dat hij een buitengewoon zware misdadiger was en een paar minuten later dachten ze dat hij een god was. Maar feit is dat dit het enige geval in de Schrift is waarvan we weten dat een christen door een dodelijke slang werd gebeten en daar geen letsel door opliep. Dat is wat door het opnemen van slangen geïmpliceerd zou worden.

Nu heeft Jezus tijdens Zijn aardse bediening natuurlijk wel tegen de apostelen gezegd, in Lukas 10:

Zie, Ik geef u de macht om op slangen en schorpioenen te trappen en de macht over alle kracht van de vijand; en niets zal u schade toebrengen.

LUKAS 10:19

Dat is vers 19 van Lukas 10. Lukas 10:19:

jullie krijgen macht over slangen en schorpioenen en over alle macht van de vijand; niets zal jullie kwaad doen.

Slangen en schorpioenen staan daar waarschijnlijk symbool voor demonen, vooral omdat Hij ze in verband brengt met alle macht van de vijand, die satan zou zijn. Maar misschien is het ook letterlijk bedoeld. Bij Paulus bleek het beslist zo te werken. Het kan dus zijn dat we in het boek Handelingen inderdaad bevestiging hebben van vier van deze vijf dingen.

22

Dodelijke drank en de reikwijdte van tekenen

Het ene waarvoor we geen specifieke bevestiging hebben, is:

als ze iets dodelijks drinken, zal het hun geen kwaad doen.

Nu zouden we bij het drinken van iets dodelijks meestal denken aan het drinken van vergif, hoewel het misschien over onhygiënisch water gaat. Ik weet zeker dat ze tijdens hun reizen heel vaak op plaatsen kwamen zoals je die tegenwoordig in elk derdewereldland aantreft, waar het water niet veilig is om te drinken. En soms hadden ze misschien geen andere keuze dan water te drinken dat eigenlijk niet drinkbaar was. Het is niet hygiënisch, maar je moet drinken. Je waagt het er maar op.

Water is in sommige gebieden veilig voor de plaatselijke bevolking, maar niet voor buitenstaanders die geen immuniteit hebben opgebouwd. Iedereen weet bijvoorbeeld dat veel Amerikanen naar Mexico gaan voor een vakantie en daar uiteindelijk amoeben en amoebendysenterie krijgen, omdat ze het water drinken. De plaatselijke bevolking lijkt er immuniteit tegen te hebben of er geen last van te ondervinden. Maar vreemdelingen komen erheen en kunnen het water niet veilig drinken.

Omdat de apostelen rondreisden en overal waar ze kwamen het plaatselijke water moesten drinken, is het mogelijk dat het drinken van dodelijke dingen naar dat water verwijst en dat er wordt gezegd dat God hen daartegen zou beschermen. Maar blijkbaar gold dat niet zonder uitzondering. Geen van deze dingen geldt trouwens

zonder uitzondering. Er wordt niet gezegd dat alle gelovigen deze dingen zullen doen. Het is niet verplicht dat alle christenen slangen opnemen of dodelijke dingen drinken, alleen maar om te laten zien dat ze geloof hebben.

Er staat:

En hen die geloofd zullen hebben, zullen deze tekenen volgen: in Mijn Naam zullen zij demonen uitdrijven; in vreemde talen zullen zij spreken;

MARKUS 16:17

Er staat niet dat deze tekenen allen zullen volgen die geloven, alsof ieder mens die gelooft al deze dingen zal doen, zoals demonen uitdrijven, zieken de handen opleggen, in talen spreken en al deze dingen doen. Er staat eenvoudig: degenen die geloven. Hij heeft zojuist gezegd:

Wie geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden, maar wie niet geloofd zal hebben, zal veroordeeld worden.

MARKUS 16:16

Kijk, Hij heeft het over de prediking van het Evangelie en over mensen die behouden worden. En nu heb je een gemeenschap van gelovigen. In die gemeenschap heb je dus mensen die geloven. Nu zullen er tekenen zijn die met de stichting van deze gemeenschappen van gelovigen gepaard gaan. Waar je mensen aantreft die geloven, zul je bepaalde tekenen aantreffen die het door hen gepredikte Evangelie bevestigen. Sommigen zullen demonen uitdrijven. Sommigen zullen zieken genezen. Sommigen zullen met nieuwe talen spreken.

23

Tekenen en de gaven van de Geest

En dit lijkt overeen te komen met Paulus' opvatting van de gaven van de Geest in 1 Korinthe 12, waar hij zei:

Aan de een wordt de gave van krachten gegeven, aan een ander profetie, aan een ander allerlei talen en aan weer een ander de uitleg van talen.

1 KORINTHE 12:10

Dit zegt dus niet dat iedereen die gelovig is al deze dingen zal doen. Er staat zelfs niet eens dat iedereen die gelovig is één van deze dingen zal doen. Niet iedere gelovige drijft demonen uit mensen. Nu zouden we kunnen zeggen dat ze dat wel kunnen, maar dat is een andere kwestie. Niet iedere gelovige doet het. Niet iedere gelovige drijft demonen uit mensen. Blijkbaar spreekt ook niet iedere gelovige in tongen. We weten het... ik ken veel gelovigen die niet in tongen spreken. Nu zeggen de United Pentecostals dat je in tongen moet spreken om te bewijzen dat je met de Heilige Geest bent gedoopt. Maar hier staat niet dat deze tekenen degenen zullen volgen die met de Heilige Geest zijn gedoopt. Er staat dus: degenen die geloven. Als dit spreken in tongen werkelijk als een universeel teken van iets wordt gegeven, is het niet het teken dat iemand met de Geest is gedoopt, maar dat iemand behouden is. En daarom zouden de United Pentecostals van hen allemaal het meest consequent zijn, want de UPC's geloven inderdaad dat je in tongen moet spreken om behouden te worden. Dat beperkt het aantal mensen dat behouden is natuurlijk tot pinkstergelovigen en charismatischen.

Maar volgens mij wordt hier het volgende gezegd: overal waar het evangelie wordt gepredikt, zullen er tekenen volgen om het Woord te bevestigen. En dat is precies wat we ook in het laatste vers zullen lezen. Het betekent niet dat iedereen die gelooft al deze dingen zal doen, of zelfs maar één ervan. Want iedereen heeft een gave, maar dat kan een andere gave zijn dan de gaven in deze lijst. Dit is een selectie, net zoals de lijsten van de gaven van de Geest bij Paulus selecties zijn. Nergens in de Bijbel staat een volledige lijst van de gaven van de Geest. Maar Paulus geeft een gedeeltelijke lijst in 1

Korinthe 12. Hij geeft nog een gedeeltelijke lijst in Romeinen 12. Hij geeft nog een gedeeltelijke lijst in Efeze 4. En dit zou zo iets zijn als een gedeeltelijke lijst van de bovennatuurlijke verschijnselen die christenen zullen vergezellen. Niet iedere christen afzonderlijk, maar de gelovigen als groep. Onder hen zullen dit soort tekenen voorkomen.

24

De hemelvaart en Gods rechterhand

Vers 19:

De Heere dan is, nadat Hij tot hen gesproken had, opgenomen in de hemel en heeft Zich gezet aan de rechter hand van God, maar zij gingen overal heen om te prediken, en de Heere werkte mee en bevestigde het Woord door de tekenen die erop volgden. Amen.

MARKUS 16:19-20

Ze predikten dus, en God werkte met hen mee, Jezus werkte met hen mee, en Hij bevestigde hun woorden door tekenen te geven die hun prediking vergezelden. Er staat dat Hij werd opgenomen in de hemel en aan de rechterhand van God ging zitten. Nu zagen ze Hem niet aan de rechterhand van God gaan zitten, dus hoe wisten zij... hoe weet Markus dat? Ik bedoel, zij konden getuigen dat ze Hem in de wolken omhoog zagen gaan en zagen verdwijnen. Maar hoe konden ze getuigen dat Hij aan de rechterhand van God ging zitten? Hoe konden ze dat weten?

Wel, ze wisten het uit de Schrift, omdat ze wisten dat een van hun favoriete verzen in de Bijbel Psalm 110, vers 1 is. De reden dat ik weet dat dit een van hun favoriete verzen is, is dat ze het vaker citeerden dan enig ander vers in het Oude Testament. De schrijvers van het Nieuwe Testament citeerden Psalm 110 vaker dan enig ander hoofdstuk in het Oude Testament. En het eerste vers daarvan luidt:

Een psalm van David. De HEERE heeft tot mijn Heere gesproken:
Zit aan Mijn rechterhand, totdat Ik Uw vijanden gemaakt zal
hebben tot een voetbank voor Uw voeten.

PSALMEN 110:1

De discipelen begrepen dat die profetie bij de hemelvaart van Christus was vervuld. Daarom konden ze afleiden: toen Hij naar de hemel ging, ging Hij aan de rechterhand van God zitten, precies zoals er staat. In Psalm 110 zei God:

ga aan Mijn rechterhand zitten totdat Jij— totdat Ik Je vijanden tot Je voetbank maak.

Dus ongetwijfeld wisten Petrus en de apostelen, voornamelijk op grond van Psalm 110, vers 1, wat er gebeurde toen Jezus door de wolken heen uit hun zicht verdween. Toen Hij aan de andere kant kwam, ging Hij aan de rechterhand van God zitten.

Ze zouden dit natuurlijk ook uit Daniël, hoofdstuk 7, kunnen hebben afgeleid. Daar zag Daniël in hoofdstuk 7, vers 13 en 14:

Ik keek toe in de nachtvisioenen, en zie, er kwam met de wolken
van de hemel Iemand als een Mensenzoon. Hij kwam tot de Oude
van dagen en men deed Hem voor Zijn aangezicht naderbij
komen. Hem werd gegeven heerschappij, eer en koningschap, en
alle volken, natiën en talen moesten Hem vereren. Zijn
heerschappij is een eeuwige heerschappij, die Hem niet
ontnomen zal worden, en Zijn koningschap zal niet te
gronde gaan.

DANIËL 7:13-14

Dat wil zeggen dat Hij de hemel binnenging, een Koninkrijk ontving en dat Hem een Koninkrijk werd gegeven. Hij ging dus op de troon zitten, enzovoort. Toen Jezus de hemel binnenging, werd Hij dus op de troon gezet. Dat is wat de apostelen hierover leerden. Daarna gingen de apostelen overal prediken, en God bevestigde hun woorden met de tekenen die erop volgden. Het boek Handelingen geeft er een behoorlijk goed verslag van dat dit gebeurde.

25

Bevestiging en afsluiting van Markus

Trouwens, er was nog een andere manier waarop ze bevestiging konden krijgen dat Jezus aan de rechterhand van God was. Toen Stefanus werd gestenigd, zei hij:

En hij zei: Zie, ik zie de hemelen geopend en de Zoon des mensen, staande aan de rechter hand van God.

HANDELINGEN 7:56

Staand, niet zittend. Maar blijkbaar zouden ze hebben begrepen dat Jezus bij die gelegenheid waarschijnlijk alleen maar was opgestaan om Stefanus in de hemel te ontvangen, en dat Jezus normaal gesproken aan de rechterhand van God zat. De schrijver van Hebreeën maakt daar beslist een belangrijk punt van. Hij zegt in Hebreeën 10 over Jezus dat:

Nadat Hij voor altijd één offer voor de zonden gebracht had, ging Hij aan de rechterhand van God zitten. Daar wacht Hij totdat Zijn vijanden tot een voetbank voor Zijn voeten gemaakt zijn.

HEBREEËN 10:12-13

Zo brengen deze verzen het Evangelie van Markus dus tot een einde. Het is een veel passender einde dan vers 8 biedt. En toegegeven, het is een einde dat een christen die Markus niet was, geschreven zou kunnen hebben met behulp van de verschillende verslagen uit de rest van de evangeliën. De eerste informatie die in vers 9 tot en met 11 wordt gegeven, komt beslist bijna rechtstreeks uit het Evangelie van Johannes.

Vervolgens komen de volgende verzen bijna rechtstreeks uit het Evangelie van Lukas. Maar de Grote Opdracht zoals die hier wordt gegeven, komt alleen in Markus voor. Die is in geen van de andere evangeliën te vinden. En dus vormt dit blijkbaar een onafhankelijke bevestiging van sommige van deze verslagen. Ik aanvaard die verzen in elk geval als authentiek, en ik geloof dat dit de juiste manier is om ermee om te gaan.

Goed, daarmee zijn we aan het einde gekomen van onze studie van het Evangelie van Markus.

Om verder te lezen

Alle bijbelteksten die in deze lezing aan bod komen, in de volgorde waarin ze gebruikt zijn.

- Markus 16:1-8
- Mattheüs 28:16-20
- Markus 16:15
- Handelingen 1:8
- Markus 16:14
- Markus 16:15-16
- 1 Korinthe 15:6
- 1 Korinthe 15:5
- Markus 16:7
- Markus 16:9
- Het korte slot van Markus
- Markus 16:9-11
- Johannes 20:8
- Markus 16:12
- Markus 16:13
- Lukas 24:28
- Lukas 24:34
- Lukas 24:36
- Lukas 24:38
- Markus 16:16
- Markus 16:17

- Markus 16:18
- Lukas 10:19
- 1 Korinthe 12:10
- Markus 16:19-20
- Psalmen 110:1
- Daniël 7:13-14
- Handelingen 7:56
- Hebreëën 10:12-13

Lezing © Steve Gregg / The Narrow Path. Nederlandse vertaling © 2026 Vers voor Vers. De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Stichting HSV.